

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ФАКУЛЬТЕТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра бізнес - адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної
діяльності

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: «Організація та проведення конкурентних закупівель в організаціях
соціальної сфери»

Виконав : студентка 2 курсу, групи 8.0731-зед-з
спеціальності 073 Менеджмент освітньої програми
Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності
Лебідь А. С.

Керівник : професор кафедри бізнес-адміністрування
і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
доктор технічних наук,
Григор'єв С. М.

Рецензент : завідувач кафедри бізнес-адміністрування
і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
доктор наук з державного управління, професор
Бікулов Д. Т.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Факультет менеджменту _____

Кафедра бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності _____

Освітньо-кваліфікаційний рівень магістр _____

Спеціальність 073 Менеджмент _____

Освітня програма Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності _____

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

Д.Т. Бікулов _____

« ____ » _____ 2022 року

**З А В Д А Н Н Я
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА**

Лебідь Анастасія Сергіївна _____

1. Тема роботи «Організація та проведення конкурентних закупівель в організаціях соціальної сфери» _____

керівник роботи: Григор'єв С. М., професор кафедри бізнес-адміністрування і менеджменту зовнішньоекономічної діяльності, доктор технічних наук _____

затверджені наказом ЗНУ від 25.05.2022 року № _____ 583-с _____

2. Строк подання студентом роботи _____ 23.11.2022 р. _____

3. Вихідні дані до роботи навчальні посібники, монографії, періодичні та аналітичні вітчизняні та зарубіжні матеріали, фінансова звітність підприємства, інтернет ресурси _____

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити) _____

1. ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ _____

2. ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬ В УСТАНОВАХ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ _____

3. РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УСТАНОВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ _____

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень)

11 таблиць

3 рисунки

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Григор'єв С. М.		
2	Григор'єв С. М.		
3	Григор'єв С. М.		

7. Дата видачі завдання 26.05.2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Затвердження теми кваліфікаційної роботи у наукового керівника.	20.05.2022	
2.	Затвердження змісту роботи.	28.05.2022	
3.	Огляд літератури за темою кваліфікаційної роботи.	01.06.22-16.06.22	
4.	Розробка чернетки I розділу кваліфікаційної роботи.	17.06.22-23.06.22	
5.	Написання I розділу кваліфікаційної роботи.	24.06.22-27.06.22	
6.	Збір розрахунково-аналітичного матеріалу за темою.	28.06.22-25.07.22	
7.	Розробка чернетки II розділу кваліфікаційної роботи.	26.07.22-29.08.22	
8.	Написання II розділу кваліфікаційної роботи.	30.08.22-06.09.22	
9.	Розробка чернетки III розділу кваліфікаційної роботи.	07.09.22-14.09.22	
10.	Написання III розділу кваліфікаційної роботи.	15.09.22-29.10.22	
11.	Оформлення кваліфікаційної роботи згідно вимог.	30.10.22-02.11.22	
12.	Попередній захист кваліфікаційної роботи.	09.11.2022	
13.	Проходження нормоконтролю.	09.11.22-22.11.22	
14.	Подання кваліфікаційної роботи на кафедру.	23.11.2022	
15.	Захист кваліфікаційної роботи.	грудень 2022	

Студент

(підпис)

А. С. Лебідь

(ініціали та прізвище)

Керівник роботи

(підпис)

С. М. Григор'єв

(ініціали та прізвище)

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер

(підпис)

(ініціали та прізвище)

ЗМІСТ

З А В Д А Н Н Я НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА	2
РЕФЕРАТ	5
ABSTRACT	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ	9
1.1 Сутність публічних закупівель.....	9
1.2 Конкурентні процедури закупівель	16
1.3 Організація публічних закупівель в країнах Європи	18
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬ В УСТАНОВІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....	22
2.1 Загальна характеристика комунальної установи «Центр надання соціальних послуг».....	22
2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області.....	29
2.3 Процес планування та проведення закупівель в КУ «ЦНСП» МРС ВР ЗО..	31
РОЗДІЛ 3 РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УСТАНОВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ.....	38
3.1 Шляхи вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні	38
3.2 Напрями реформування закупівельної системи України в соціальній сфері	44
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	56
ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ	59

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра : 66 с., 11 табл., 3 рис., 35 джерел.

Предмет дослідження: теоретичні, методичні та практичні аспекти і напрями вдосконалення процесу організації та проведення конкурентних процедур закупівель в установах соціальної сфери.

Об'єкт дослідження: комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області.

Мета роботи – проаналізувати процес планування, організації та проведення конкурентних закупівель в комунальній установі «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької та запропонувати шляхи вдосконалення механізму публічних закупівель в установах сфери соціального обслуговування населення.

Методи дослідження. У кваліфікаційній роботі магістра використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження: метод фінансового аналізу, описовий метод, метод логічного узагальнення та порівняння, теоретичне узагальнення.

Під час написання кваліфікаційної роботи розглянуто теоретичні основи поняття публічних закупівель, запропоновано шляхи реформування закупівельного процесу в установах соціальної сфери.

В роботі було проведено аналіз основних показників фінансово-господарської діяльності КУ «ЦНСП» МСР ВР ЗО, на основі якого запропоновано ключові стратегічні напрямки вдосконалення процесу проведення конкурентних закупівель. Також зазначено наявні проблеми на законодавчому та практичному рівні закупівельної сфери та запропоновано шляхи вдосконалення механізму проведення конкурентних закупівель.

КОНКУРЕНТНІ ЗАКУПІВЛІ, СОЦІАЛЬНА СФЕРА, ТЕНДЕР, ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ, МІЖНАРОДНІ ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ

ABSTRACT

Master's thesis: 66 pages, 11 tables, 3 figure, 35 sources.

The subject of the research is theoretical, methodical and practical aspects and directions for improving the process of organization and conducting competitive procurement procedures in institutions of the social sphere

The object of the research is Komunalna ustanova "Tsentri nadannia sotsialnykh posluh" Malobilozerskoi silskoi rady Vasylivskoho Raionu Zaporizkoi oblasti.

The goal of the work is to analyze the process of planning, organizing and conducting competitive procurement in a communal institution Komunalna ustanova "Tsentri nadannia sotsialnykh posluh" Malobilozerskoi silskoi rady Vasylivskoho Raionu Zaporizkoi oblasti and propose ways to improve the mechanism of public procurement in institutions in the social services sphere.

Research methods. The master's qualification work uses a set of general scientific and special research methods: the method of financial analysis, the descriptive method, the method of logical generalization and comparison, theoretical generalization.

The information base for the study is following: monographs, periodical Ukrainian and foreign publications, the Internet sources, legislative acts.

The specificity of the work is detailed research theoretical foundations of the concept of public procurement, financial and economic activity indicators. As a result ways of improving the mechanism of competitive procurement are proposed

COMPETITIVE PROCUREMENT, SOCIAL SPHERE, TENDER, PUBLIC PROCUREMENT, INTERNATIONAL PUBLIC PROCUREMENT

ВСТУП

Одним із найбільш актуальних завдань сучасного розвитку економіки України є створення умов для переходу до загальноєвропейських норм та правил ведення господарської діяльності.

Окрім реорганізації діяльності приватних підприємств не варто забувати про установи державної власності, адже вони фундаментально формують економіку нашої країни.

Сьогодні наше суспільство розвивається в умовах трансформацій. Держава, як окрема інституція теж не стоїть осторонь економічних питань.

Задля уникнення таких понять, як «корупція», «відкати» в установах державної власності проводять так звані «публічні закупівлі» – це придбання товарів, послуг або робіт за державні кошти.

Такі закупівлі здійснюються задля функціонування структурних підрозділів установ державної власності.

До 2016 року основною проблемою у проведенні тендерів була участь лише своїх зацікавлених осіб, як наслідок, більшість закупівель були «на папері» за домовленістю.

Реформування закупівельної сфери України, нові умови та правила проведення конкурентних процедур закупівель в державних установах, трансформація економічної системи у цілому потребують швидкого реагування з боку зацікавлених сторін: замовників та учасників. Все вищеперераховане пояснює актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи магістра.

Об'єктом дослідження є Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області» – організація, яка кожного дня має потребу у закупівлі товарів та послуг за державні кошти.

Мета роботи – проаналізувати процес планування, організації та проведення конкурентних закупівель в комунальній установі «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької та запропонувати шляхи вдосконалення механізму публічних закупівель в установах сфери соціального обслуговування населення.

Для досягнення поставленої мети в роботі були поставлені та вирішені наступні завдання:

- проаналізовано теоретико-методологічні підходи до визначення конкурентних процедур закупівель;
- визначено основні особливості проведення закупівель в Україні та країнах Європейського Союзу, чий досвід поступово переймається;
- досліджено стан, проблеми та переваги закупівельної сфери;
- проаналізовано процес планування та організації закупівель у комунальній установі «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області;
- для підвищення ефективності проведення публічних закупівель запропоновано шляхи реформування економічної діяльності на прикладі установи соціальної сфери.

У кваліфікаційній роботі магістра використано сукупність загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, зокрема: системний підхід, статистичні методи, описовий метод.

РОЗДІЛ 1

ОРГАНІЗАЦІЯ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

1.1 Сутність публічних закупівель

Публічні закупівлі – це закупівлі, які здійснюються державними органами виконавчої влади та їх підвідомчими установами за державні кошти відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» та інших нормативно-правових актів [1].

Публікація та проведення замовником закупівлі безкоштовне. Для постачальників передбачений грошовий внесок.

Після його оплати компанії можуть вільно розміщувати свою пропозицію і боротися з конкурентами на торгах.

Розмір платежу для тендерів на суму до 20 тисяч грн. становить від 17 грн., до 50 тисяч грн. – 119 грн., до 200 тисяч – 340 грн, понад 1 млн. грн. – до 1700 грн [2].

Принципи таких закупівель, як зазначає Міністерство економіки та розвитку торгівлі України : відкритість, конкуренція та прозорість.

Класифікацію публічних закупівель наведено у табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Види публічних закупівель за їх ознаками [3].

Ознака класифікації	Види публічних закупівель
Предмет закупівлі	Закупівля товарів
	Закупівля робіт
	Закупівля послуг
Вид закупівлі	Закупівля у вигляді державного замовлення (медикаменти, озброєння)
	Закупівля у вигляді реалізації певного проекту
Конкурентність закупівлі	Конкурсні закупівлі
	Неконкурсні (неконкурентні)

В залежності від оголошеної вартості, категорії Замовника (державної установи/організації) обирають вид процедури (табл. 1.2). Правильний вибір виду закупівлі – це вже 50 % справи, оскільки в зворотному випадку неправомірний вибір процедури тягне за собою адміністративну або кримінальну відповідальність.

Детальніше щодо класифікації видів закупівель вказано у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація публічних закупівель [3]

Вид закупівлі	Для замовників 1-3 категорії	Для замовників 4-ї категорії
	Якщо вартість	
Процедура закупівлі	<ul style="list-style-type: none"> • товару/послуги 200 тис. • робіт 1,5 млн. 	<ul style="list-style-type: none"> • товару/послуги 1 млн. • робіт 5 млн.
Спрощена закупівля	<ul style="list-style-type: none"> • товару/послуги від 50 тис. до 200 тис. • робіт 50 тис. до 1,5 млн. 	<ul style="list-style-type: none"> • товару/послуги від 50 тис. до 1 млн. • робіт 50 тис. до 1 млн.
Договір про закупівлю без використання ЕСЗ	Якщо закупівлю проводять відповідно до ч.3 та 7 ст. 3 ЗУ № 922	

Враховуючи суму закупівлі замовник обирає відповідну для неї процедуру. Для частково спрощення процесу уповноважений орган – Міністерство економіки та розвитку торгівлі поділив державних замовників на чотири категорії:

- I-ша категорія: органи місцевого самоврядування, територіальні громади, органи державної влади;
- II-га категорія: страхові фонди (медичні, органи соціального страхування), Пенсійний фонд України;
- III-тя категорія: установи, організації, їх об'єднання, які забезпечують потреби діяльності територіальних громад та держави, такі юридичні особи є розпорядниками бюджетних коштів і не здійснюють свою діяльність на промисловій чи комерційній основі;
- IV-та категорія: суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність в окремих сферах.

Визначивши вірно категорію установи, розрахувавши орієнтовну суму закупівлі, замовник обирає процедуру купівлі товару.

Аналіз типу обраної закупівлі за роками наведено у табл. 1.3.

Таблиця 1.3 – Кількість завершених публічних закупівель у розрізі методів закупівель [4]

Методи закупівель	Кількість тендерів у 2019 р., шт.	%	Кількість тендерів у 2020 р., шт.	%	Кількість тендерів у 2021 р., шт.	%
Процедура звітування про укладений договір	783 737	22,35	958 937	77,46	3 062 568	86,39
Переговорна процедура	48 866	10,37	53 934	4,36	30 925	0,87
Відкриті торги	78 322	9,6	85 840	6,93	91 053	2,57
Закупівля за рамковою угодою	-	-	-	-	446	0,01
Спрощені закупівлі	-	-	-	-	110 300	3,11
Конкурентний діалог	48 866	10,37	53 934	4,36	33	0,001
Всього	1 084 243	100,00	1 238 000	100,00	3 545 097	100,00

Аналізуючи інформацію у табл. 1.3, можна зробити наступні висновки:

- найбільший попит за частковим співвідношенням має неконкурентна процедура – звіт про укладений договір, яка у 2021 році зайняла частку у 86,39 %;
- переговорна процедура в процентному співвідношенні рекордно впала з 10,37% до 0,87 % через необхідність підтвердження підстав для її проведення;
- відкриті торги хоч і знизились за рейтингом у загальній частці методів закупівлі, але їх кількість зросла на 16 %, що свідчить про те, що відкриті торги – основна з процедур закупівель в Україні.

Враховуючи види, класифікацію, та методи публічних закупівель, загальну систему можна зобразити наступним чином (рис. 1.1).

Рисунок 1.1 – Система закупівель в Україні

Таким чином, публічні закупівлі – це придбання замовником (суб'єктом державної/комунальної власності) товарів, робіт або послуг задля задоволення потреб у функціонуванні з метою ефективного й раціонального використання бюджетних коштів та уникнення недобросовісної конкуренції шляхом проведення процедури закупівлі.

У системі публічних закупівель держава постає ринком збуту для суб'єктів підприємницької діяльності.

Для підприємств, організацій, фізичних осіб-підприємців – це шанс вийти на ринок і заявити про себе.

Є випадки, коли завдяки найнижчій пропозиції компанії вперше виходили на ринок і починали свою підприємницьку діяльність.

Говорячи про сутність публічних закупівель не можливо не зазначити про відповідальність, яка слідує у разі недобросовісного відношення до поставлених задач.

Відповідальність у сфері публічних закупівель регламентується Законом № 922 відповідно до ст. 164-14 КУпАП [5].

Відповідальність за вчинені правопорушення несе не сам замовник – юридична особа, а посадові особи, а враховуючи, що тендерні комітети припинили своє існування, відповідальність покладено на уповноважену особу із закупівель [5].

Адміністративна відповідальність передбачає покарання у вигляді штрафів, кримінальна відповідальність настає за більш тяжкі правопорушення й може тягнути за собою покарання у вигляді позбавлення волі.

Адміністративна відповідальність настає за порушення правочинів, що визначені в статті 164 Кодексу України про адміністративні правопорушення [5].

До таких правопорушень відносяться закупівлі без застосування відповідних процедур, укладання договорів, які не відповідають змісту тендерної пропозиції, неопрілюднення або порушення порядку опрілюднення інформації [6].

Мінімальний розмір штрафу – 1700 грн. За повторне порушення сума подвоюється і становить – 3400 грн. До причин такого штрафу можна віднести неправильне визначення коду закупівлі за словником ДК.

25 500 – 85 000 грн. штрафу гарантовані при невідхиленні тендерної пропозиції, яка підлягала відхиленню, придбання товарів, робіт і послуг без проведення передбачених законом процедур.

Від 34 000 до 85 000 грн – за невиконання рішення Антимонопольного комітету.

Від 34 000 і аж до 170 000 грн штрафу гарантовано при укладенні договорів, які передбачають оплату товарів, робіт і послуг до/без проведення процедур закупівель, визначених законом.

Хто має право накладати штраф на уповноважену особу? За дописами ч. 1-2 ст. 164-14, ст. 221, 234-1 КУпАП накладати штрафи мають право органи Державної аудиторської служби. Оскаржити винесену службою постанову можна у місцевому загальному суді [7].

Також аудитори мають право виявляти порушення, за які передбачені штрафи, визначені ч.3-6 ст. 164-14 КУпАП, але постановляти рішення про стягнення такого штрафу мають право лише місцеві суди [7].

До кримінальної відповідальності може притягнути лише суд.

Лише детальна підготовка до закупівлі, розроблення документів у відповідності до існуючих нормативно-правових актів, відповідальне ставлення до усього процесу закупівлі може вберегти фахівця з публічних закупівель від відповідальності перед контролюючими органами.

Узагальнений перелік правопорушень у сфері закупівель наведений у табл. 1.4 [8].

Таблиця 1.4 – Види правопорушень у сфері публічних закупівель

Правопорушення	Сума, грн	На кого накладається
Порушення порядку визначення предмета закупівлі; несвоєчасне надання або ненадання замовником роз'яснень щодо змісту тендерної документації; тендерна документація складена не у відповідності із вимогами законодавства; розмір забезпечення тендерної пропозиції, встановлений у тендерній документації, перевищує межі, визначені законодавством; неоприлюднення або порушення строків оприлюднення інформації про закупівлі; неоприлюднення або порушення порядку оприлюднення інформації про закупівлі; ненадання інформації чи документів; порушення строків розгляду тендерної пропозиції	1700-3400	службові (посадові) особи, уповноважені особи замовника

Продовження таблиці 1.4

Правопорушення	Сума, грн	На кого накладається
Придбання товарів, робіт і послуг без проведення процедур закупівель; застосування конкурентного діалогу або торгів з обмеженою участю, або переговорної процедури закупівлі на умовах, не передбачених законом; невідхилення тендерних пропозицій, які підлягали відхиленню відповідно до закону;	25500- 51000; 51000- 85000	службові (посадові) особи, уповноважені особи замовника
Невиконання рішення Антимонопольного комітету України	34000- 85000	керівник
Укладення договорів, які передбачають оплату замовником товарів, робіт і послуг без проведення процедур закупівель	34000- 170000	керівник

Порушення, визначені в табл. 1.4, караються штрафами, які накладає Державна аудиторська служба. Кримінальна відповідальність настає після процесу виявлення правопорушення та розслідування.

Найчастіше кримінальна відповідальність настає за наступні правочини [9]:

– стаття 191 КК України – привласнення, розтрата майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем;

– стаття 210 КК України – нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням;

– стаття 364 КК України – зловживання владою або службовим становищем;

– стаття 366 КК України – службове підроблення;

– стаття 368 КК України – прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службовою особою.

1.2 Конкурентні процедури закупівель

Конкурентні закупівлі – це ті, що проводяться на основі конкурентного відбору учасників. Умовно кажучи, «виграє» учасник з дешевшою ціною та вигідною пропозицією.

До конкурентних закупівель відносять:

- відкриті торги/євро торги;
- торги з обмеженою участю;
- конкурентний діалог.

При виборі Замовник керується спеціальними умовами, враховуючи безліч деталей та специфіку обраного предмета закупівлі.

На практиці використовувати такі закупівлі замовники великого бажання не мають, оскільки у більшості випадків вже є перевірені постачальники, з якими налагоджені робочі відносини.

Одна з основних та найчастіше вживаних процедур закупівель – відкриті торги.

На практиці застосовують два типи: «українські» (звичайні) та «європейські» відкриті торги з публікацією англійською мовою [10].

Проведення відкритих торгів складається з 5 етапів:

- оголошення початку та прийом пропозицій;
- завершення прийому пропозицій;
- аукціон;
- визначення переможця;
- виконання договору.

Перший етап – подання пропозицій. Постачальники ознайомлюються з технічною документацією та вимогами до предмету закупівлі, готують документи у відповідності до поставленого завдання, у разі необхідності можуть звертатись із вимогами або уточненнями.

Після прийому всіх пропозицій електронна система дає час замовнику на надання відповідей та пояснень і визначає подальший перебіг закупівлі.

Якщо документи подали мінімум двоє учасників, електронна система готується до наступного етапу – аукціону.

Система автоматично призначає час та дату проведення аукціону. Замовник може лише спостерігати за його перебігом в режимі реального часу.

Важливим моментом є те, що Замовник не бачить, хто саме подає пропозицію. Також неможливо дізнатись це і в період проведення аукціону, який проходить у три раунди.

Як наслідок, замовник по факту дізнається про переможця, якого електронна система закупівель обирає автоматично до своїх індикаторів.

Наступним важливим моментом є розгляд пропозиції та документів учасника, які повинні відповідати встановленим Законом та постановами нормам.

На етапі розкриття та розгляду пропозицій Замовник проводить аналіз пропозицій Учасників, починаючи з тої, яка визнана системою найвигіднішою.

Якщо документи складені у відповідності до тендерної документації Замовника, а предмет закупівлі відповідає технічним вимогам, Замовник обирає такого Учасника переможцем і укладає з ним договір не раніше, ніж через 10 днів після визначення системою переможця. Якщо ж найвигідніша пропозиція не відповідає вимогам, до розгляду беруть наступну за чергою.

Проте, не варто забувати, що за неправомірне відхилення/приймання пропозицій, «підсуджування» слідує у деяких випадках навіть кримінальна відповідальність. Штрафи в цій сфері діяльності від 1 700 грн. до 340 тис. грн. в залежності від грубості порушення [10].

Перевагами таких умов закупівлі для постачальників є:

- можливість реалізувати свій товар, навіть якщо на ринку він недавно;
- пошук клієнтів онлайн без витрат на рекламу і застосування інших маркетингових інструментів;
- прозора процедура тендерів;
- здорова конкуренція;
- об'єктивна оцінка товару та пропозиції;

–можливість подання скарги за результатами торгів при підозрі в порушеннях.

Мінусом може слугувати той факт, що Замовник може попередньо узгодити та підготувати документи під конкретного постачальника, що суперечить нормам та принципам закупівельного законодавства.

Євроторги за специфікою проведення подібні до відкритих торгів. Але, зважаючи на той факт, що бюджет такого типу закупівель стартує від 133 тис. євро, законодавством передбачена попередня кваліфікація учаснику.

Це допомагає мінімізувати ризик «неуспішного тендеру» та допустити до нього лише тих учасників, які відповідають умовам та критеріям відбору, що особливо важливо при великому бюджеті тендеру.

1.3 Організація публічних закупівель в країнах Європи

23 червня 2022 року Україна отримала статус кандидата на вступ до Європейського Союзу. Враховуючи цей факт, важливо зазначити особливості проведення закупівель за державні кошти в країнах ЄС. Проте, шлях до європейських закупівельних норм Україна почала вже давно [11].

До прикладу, у листопаді 2013 року за підтримки та фінансування Європейським союзом був розпочатий проект «Гармонізація системи державних закупівель в Україні зі стандартами ЄС», який був реалізований у Києві консорціумом компаній та радників при Міністерстві економічного розвитку і торгівлі [11].

Метою проекту було сприяння розвитку системи управління державним бюджетом шляхом створення нормативно-правової бази та інституційної інфраструктури, а також удосконалення професійної етики бюджетних установ.

Окремим питанням розглядалась розробка національної системи надання державної допомоги Україні [11].

Публічні закупівлі в ЄС регламентуються на трьох рівнях:

- національному (національні нормативно-правові акти);
- наднаціональному (нормативно-правові документи ЄС);
- міжнародному (світове законодавство).

Мета координації функціонування публічних закупівель на трьох рівнях – зробити ринок Євросоюзу максимально доступним і відкритим для країн ЄС, так би мовити сформувати єдину ринкову систему.

Відповідно до змісту Угоди про асоціацію, українські установи державної власності забезпечують чесні та відкриті закупівлі необхідних товарів, робіт та послуг, економічний сектор (міністерство економічного розвитку торгівлі) модернізує закупівельну систему до рівня та норм ЄС.

Кожного року організації державної форми власності витрачають на купівлю товарів/робіт/послуг близько 14% ВВП, що становить мінімально 2 трильйона євро щороку [12].

Дозвіл до участі у тендерах мають країни-учасники СОТ та торговельні партнери ЄС, якщо мають угоду про вільну торгівлю з обов'язковим затвердженням положенням.

Державні контракти обов'язково публікують на закупівельній платформі ЄС TED – Tenders electronic daily, що є аналогом українського «Прозоро» [12].

На сьогоднішній день пороги ЄС визначені на рівні 139 тис. євро для закупівель товарів та послуг та 5 350 000 євро для закупівель будівельних робіт.

Основні процедури, за якими органи державного управління проводять закупівлі у країнах-членах ЄС: відкритий тендер, обмежений тендер, переговорна процедура, конкурентний діалог, інноваційне партнерство та дизайнерський конкурс.

Для інтеграції існуючої системи публічних закупівель в систему закупівель країн ЄС були проведені масштабні реформи щодо запобігання корупції та захисту державного бюджету, зокрема у сфері державних закупівель, надання соціальних послуг, охорони здоров'я, освіти, водного господарства та інших структур державної власності.

Серед конкретних заходів виділяють наступні:

1. Виконання плану заходів з реалізації стратегії реформування системи публічних закупівель.

2. Аналіз фінансово-господарської системи.

3. Розробка проекту Закону України “Про внесення змін до Закону України “Про публічні закупівлі” та інших нормативних актів України щодо удосконалення здійснення публічних закупівель”.

4. Проведення консультацій зі Стороною ЄС щодо відкриття ринку публічних закупівель ЄС для українських учасників, зокрема, обговорюється питання про можливість впровадження міжнародного інструменту закупівель ЄС в законодавство України.

5. Інтеграція системи закупівель України до єдиної закупівельної системи Європейського Союзу.

Як результат, у 2015 році Верховною Радою України ухвалено Закон України «Про публічні закупівлі», процедури закупівель та конкурентний відбір проводяться в електронній системі, а будь-який користувач може слідкувати за перебігом аукціону.

Започатковано портал Dozorro, який має вигляд уніфікованої бази даних з оцінками постачальників та замовників.

Розроблено так звану «дорожню карту» стосовно стратегії реформування системи державних закупівель України.

У 2016 році Україна приєдналась до Угоди СОТ про державні закупівлі, а саме GPA – Agreement on Government Procurement [13].

Це багатостороння угода, яка визначає основні вимоги щодо закупівель для країн-учасниць організації, взаємозобов'язання щодо доступу до ринку між сторонами Угоди та встановлює основні стандарти проведення закупівель.

Сторона обирає країну експорту та свого ймовірного партнера. При цьому важливо прорахувати логістику й можливість постачання товару саме до цієї країни.

Для пошуку тендерів окремо існують платформи для країн Європейського Союзу, США, Канади та Ізраїлю.

Перевага таких міжнародних закупівель полягає у наступному: [14].

- держава слугує найбільшим закупівельником;
- диверсифікація ринків і каналів збуту;
- законодавством повністю визначені правила участі;
- відсутність дискримінації, чіткі тендерні специфікації;
- можливість оскарження неправомірних дій замовника на міжнародному рівні.

Міністерство економіки України на своєму офіційному сайті представили перелік країн з детальним описом підготовки до участі у тендерах у вигляді довідкової інформації.

Спеціалістами складені детальні рекомендації для українських постачальників щодо участі в державних закупівлях наступних країн: Польща, Чехія, Італія, Фінляндія, Вірменія, країни Балтії, Ізраїль, Алжир та інші.

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬ В УСТАНОВІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

2.1 Загальна характеристика комунальної установи «Центр надання соціальних послуг»

Соціальна сфера України – самостійна сфера життєдіяльності суспільства, яка охоплює відносини між соціальними спільнотами, всередині цих спільнот, між окремими особами, які займають різне положення в суспільстві та беруть неоднакову участь в його соціальному житті.

Основна мета діяльності установ соціальної сфери – забезпечення потреб громадян держави.

Ситуація в соціальній сфері, механізм її функціонування та фінансування значною мірою визначається обраною моделлю розвитку держави.

У загальному соціальну сферу можна поділити на такі групи:

–перша задовольняє духовні і фізичні потреби населення, сюди відносимо освіту, культуру, охорону здоров'я, туризм;

–до другої групи відносять житлово-комунальне господарство, побутове обслуговування, муніципальний транспорт, зв'язок, торгівлю.

Послуги соціальної сфери користуються найбільшим попитом у населення.

Враховуючи ситуацію, яка склалась в Україні, 100% можна стверджувати, що попит на послуги установ соціальної сфери не знизиться, а навпаки зросте.

Фінансування даної сфери також підвищиться, про що свідчить те, що уряд збільшив фінансування соціальних програм на 7,3 мільярда гривень у порівнянні з 2021 роком.

Установи, які відносять до надавачів соціальних послуг: центри надання адміністративних послуг громадянам, фонди соціального страхування, управління соціального захисту населення, лікарні, школи.

Виконавчим органом з питань соціальної політики є Міністерство соціальної політики України, діяльність якого координується Кабінетом міністрів.

Питання стосовно загального стану соціальної сфери, проблеми у процедурах проведення конкурентних закупівель та пропозиції щодо реформування політики проведення тендерних закупівель відображено на прикладі комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області.

КУ «ЦНСП» МСР ВР ЗО була створена рішенням сесії сільської ради від 10.12.2022 року.

Структура Центру складається з трьох відділень, кожне з яких має свого керівника – завідувача відділенням. Всі працівники підпорядковуються виконуючому обов’язки директора та заступнику директора (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Структура КУ «ЦНСП» МСР ВР ЗО

Апарат установи (10 працівників)	
Відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання	1) 25 працівників 2) 40 підопічних
Відділення із соціальної роботи	1) 7 працівників 2) 360 підопічних
Відділення соціальної допомоги вдома	1) 8 працівників 2) 112 підопічних

В структурі установи виокремлені відділення за специфікою функціонування. Кожен працівник має відповідну спеціальність за освітою та рівень кваліфікації.

В установі працюють кадри з медичною освітою, соціальні працівники. Також кожен з працівників підвищує свою кваліфікацію шляхом проходження тренінгів, курсів, спеціалізованого навчання.

Центр почав свою роботу 4 грудня 2021 року внаслідок розформування Василівського територіального центру соціального обслуговування. Всі колишні працівники терцентру були переведену до нового колективу.

Це стало результатом всеукраїнського процесу децентралізації влади. Внаслідок цього, установи державної власності, які перебували на території Малобілозерської сільської ради, перейшли у фінансування сільської ради, а не району.

Керівником установи є виконуючий обов'язки директора, який призначається рішенням сільського голови об'єднаної територіальної громади і працює за контрактом.

Всі працівники установи підпорядковуються в.о. директора та заступнику директора. Кожне з відділень має свого окремого керівника та статут, за яким функціонує.

Відділення стаціонарного догляду для постійного або тимчасового проживання функціонує вже більш як 20 років. На умовах постійного проживання у відділенні перебувають до 40 осіб у середньому.

Основними завданнями установи є [15]:

- виявлення громадян, які потребують послуг установи;
- формування електронної бази даних таких громадян, визначення (оцінювання) їх індивідуальних потреб у соціальному обслуговуванні;
- забезпечення якісного надання соціальних послуг;
- встановлення зв'язків з установами та організаціями, родичами громадян, яких обслуговують, з метою сприяння в здійсненні соціального обслуговування (наданні соціальних послуг) громадянам.

Серед підопічних були ветерани війни, інваліди, самотні люди, які потребують сторонньої опіки. Всі вони знаходяться в установі на безоплатній основі, отримують 4-х разове харчування, лікарську допомогу та піклування персоналу центру.

Якщо ж особа, яка хоче перебувати у стаціонарному відділенні, має платоспроможного опікуна, оформлені земельні ділянки, високий дохід та інше, безоплатне перебування неможливе.

Також, якщо особа – мешканець окремої територіальної громади, витрати на проживання несе або особа самостійно, або територіальна громада, мешканцем якої він являється.

Установа в обличчі директора підписує договір про надання послуги строком на 1 календарний рік з можливістю подальшої пролонгації. Оплата за надання послуг здійснюється на розрахунковий рахунок юридичної особи.

Розрахунок вартості проживання проважиться наступним чином.

Опис послуги: проживання з повним матеріальним забезпеченням, 4-х разовим харчуванням, медичним обслуговуванням, забезпеченням м'яким інвентарем, забезпеченням санітарно-гігієнічними заходами, наданням комплексу соціально-оздоровчих заходів, організації дозвілля, спрямованих на підтримання життєдіяльності і соціальної активності.

Так як установа почала функціонувати з початку 2021 року, суми показників брались примірні, враховуючи планові витрати та затверджений кошторис.

Також проводився підрахунок витрат шляхом аналізу видаткових накладних та рахунків минулих періодів, звітності від структурних підрозділів установи.

Так як керівництво попередньої установи, структурним підрозділом якої було стаціонарне відділення, не надало необхідних документів, розрахунків, положень, сума тарифу розраховувалась примірно, з подальшим перерахунком.

Аналіз тарифу проводився раз в пів року з метою прорахунку фактичної вартості проживання та коливання суми в залежності від факторів (початок опалювального сезону тощо.).

Показники та суми, за якими проводиться розрахунок тарифу, наведені у табл. 2.2 [16].

Таблиця 2.2 – Показники для розрахунку тарифу проживання

№ п/п	Показники	Сума (2021 рік)	За 1 ліжко-день
1	Заробітна плата та ЄСВ основного та допоміжного персоналу (стаціонарне відділення)	1088480,0	$1088480,0/365: 30 = 99,40$
2	Предмети, матеріали, обладнання та інвентар, що використовується для надання соціальної послуги	36628,30	16,27
3	Матеріальні витрати на медичне обслуговування	34903,0	$34903,0/365/30 = 3,19$
4	Матеріальні витрати на харчування	623665,0	$623665,0 : 365: 30 = 56,95$
5	Інші прямі витрати (знос ОЗ, спец обладнання)	39256,16	3,58
	Всього		179,39

Вартість надання соціальної послуги протягом 1 ліжко-дня розраховується за формулою (1.1):

$$ВП = ПВ + ЧАВ + ПДВ, \quad (1.1)$$

де ВП – вартість послуги;

ПВ – прямі витрати (1.2);

ЧАВ – частка адміністративних витрат, яка враховується при визначенні вартості соціальної послуги (1.3);

ПДВ – податок на додану вартість.

$$\text{Прямі витрати: } ПВ = (ЗПЄВ + ПТРП + ІПВ), \quad (1.2)$$

де ПВ – прямі витрати;

ЗПЄВ – заробітна плата і єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування основного та допоміжного персоналу;

ПТРП – придбання товарів, робіт і послуг, безпосередньо пов'язаних із наданням соціальної послуги;

ІПВ – інші прямі витрати.

Частка адміністративних витрат, яка враховується при визначенні вартості соціальної послуги:

$$\text{ЧАВ} = \text{АВ} \times \text{КРАВ/КД}, \quad (1.3)$$

де ЧАВ – частка адміністративних витрат, яка враховується при визначенні вартості соціальної послуги;

АВ – адміністративні витрати (1.4);

КРАВ – коефіцієнт розподілу адміністративних витрат (1.5);

КД – кількість календарних днів.

Адміністративні витрати:

$$\text{АВ} = \text{ЗПЄВ} + \text{ПТРП} + \text{ІАВ} \quad (1.4),$$

де АВ – адміністративні витрати;

ЗПЄВ – заробітна плата і єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування адміністративного та управлінського, а також господарського та обслуговуючого персоналу;

ПТРП – придбання товарів, робіт та послуг на адміністративні потреби;

ІАВ – інші адміністративні витрати.

ІАВ – інші адміністративні витрати.

Адміністративні витрати:

1) заробітна плата і ЄСВ адміністративного та управлінського, а також господарського та обслуговуючого персоналу згідно кошторису та штатного розпису терцентру за 2021 рік складають 482723,0,0 грн.;

2) витрати на придбання товарів, робіт і послуг на адміністративні потреби – 10864,00 грн.;

- 3) інші адміністративні витрати в сумі 218903,44 грн. складаються з:
- витрат на оплату комунальних послуг та енергоносіїв — 212746 грн.;
 - витрат на оплату послуг зв'язку (у тому числі пошта, телефон, Інтернет) — 6157,44 грн.

Виходячи з цих даних визначимо суму адміністративних витрат:

$$AB = ЗПСВ + ПТРП + ІАВ = 482723,0 \text{ грн.} + 10864,00 \text{ грн.} + 218903,44 \text{ грн.} \\ = 712490,44 \text{ грн.}$$

$$КРАВ = ЗП : ЗВЗП \quad (1.5),$$

де КРАВ – коефіцієнт розподілу адміністративних витрат;

ЗП – заробітна плата основного та допоміжного персоналу, що залучається до надання соціальних послуг у межах замовлення;

ЗВЗП – загальні витрати на заробітну плату основного та допоміжного персоналу, який здійснює надання соціальних послуг, за всіма договорами (проектами суб'єкта).

$$КРАВ = 1088480,0 : 1553503,0 = 0,70 \text{ грн.}$$

В результаті, частка адміністративних витрат дорівнює $712490,44 \text{ грн.} \times 0,70 \text{ грн.} : 365 \text{ д.} : 30 = 45,54 \text{ грн.}$

Пунктом 3 Порядку № 268 «Про затвердження порядку регулювання тарифів на платні соціальні послуги» визначено, що адміністративні витрати включаються до тарифу на платну соціальну послугу в розмірі не більш як 15 % витрат на оплату праці, визначених за нормами обслуговування для надання цієї послуги працівником (працівниками) [16].

Тому, частку адміністративних витрат необхідно враховувати в розмірі 14,91 грн. ($1088480,0 \text{ грн.} : 365 \text{ д.} : 30 \text{ підоп} \times 0,15 = 14,91 \text{ грн.}$).

Вартість надання соціальної послуги за 1 ліжко-день розраховується за формулою (1.6):

$$ВП = ПВ + ЧАВ (1.6) = 179,39 \text{ грн.} + 14,91 \text{ грн.} = 194,30 \text{ грн.} \quad (1.6)$$

Від тарифу на проживання залежить загальна бюджетна програма та кошторис. В результаті збільшення надходжень коштів до спеціального фонду (підвищення процентної ставки пенсійних коштів з 75% до 85 %), кошти загального фонду можна спрямувати на додаткові витрати: оновлення матеріально-технічної бази, ремонтні роботи у приміщеннях установи.

2.2 Аналіз фінансово-господарської діяльності Комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області

Фінансова частина діяльності установи складається з кошторису – затвердженого у встановленому порядку фінансово-планового документу та власних надходжень [17].

Розроблений кошторис подається бухгалтерією установи на узгодження бухгалтерії сільської ради, потім – фінансового відділу територіальної громади, в кінцевому результаті, затверджується сільським головою об'єднаної територіальної громади.

До власних надходжень установи належать кошти, які надходять від отримувачів соціальних послуг, а саме оплата за проживання у стаціонарному відділенні для постійного або тимчасового проживання, оплата за послуги, які надаються соціальними робітниками відділення соціальної допомоги вдома.

Мешканці територіальної громади обслуговуються на безоплатній основі.

Бюджет установи складається з загального та спеціального фондів [17].

До загального відносяться кошти, призначені для функціонування та реалізації загальних функцій діяльності установи.

Спеціальний фонд складають 75% пенсійних коштів підопічних, які перебувають на постійному проживанні у стаціонарному відділенні та кошти з платних послуг відділення соціальної допомоги вдома.

Бюджетні призначення цих коштів можливі лише на закупівлю конкретних товарів, у яких є потреба цих відділень. На загальне функціонування установи ці кошти не можуть бути спрямовані.

Мешканці інших територіальних громад, самотні громадяни, які мають у своїй власності земельні ділянки (паї) та доходи, які перевищують три мінімальні заробітні платні, оплачують послуги в встановленому положенням порядку та згідно прорахованих тарифів [18].

На початку 2021 року бухгалтерією установи було розроблено кошторисну програму з визначеними сумами для функціонування діяльності установи (табл. 2.3).

Таблиця 2.3 – Напрями використання бюджетних коштів в Комунальній установі «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області

№ з/п	Напрями використання бюджетних коштів	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Усього
1	2	3	4	5
1	Забезпечення соціальними послугами стаціонарного відділення	4705160,00	840000,00	5545160,00
2	Забезпечення соціальними послугами за місцем проживання громадян, не здатних до самообслуговування у зв'язку з похилим віком, хворобою, інвалідністю, а також громадян, які перебувають у складних життєвих обставинах	2598029,00	20000,00	2618029,00
3	Забезпечення соціальними послугами сім'ї, молоді та дітей	1312793,00		1312793,00
4	Видатки на організацію надання соціальних послуг по Малобілозерській сільській раді	2033018,00	402000,00	2435018,00
Усього		10649000,00	1262000,00	11911000,00

Усього на фінансування установи в 2021 році було закладено 11 911 000,00 грн. Більшу частку, звісно, складає загальний фонд, який передбачений бюджетною програмою Малобілозерської сільської ради. Найбільше коштів йде на утримання стаціонарного відділення, оскільки на постійній основі там перебувають у середньому 40 осіб.

Найменшу суму, а саме 1 312 793, 00 грн. виділено на новостворене відділення із соціальної роботи.

2.3 Процес планування та проведення закупівель в КУ «ЦНСП» МРС ВР 30

Однією з вимог на виконання статті 152 Угоди про асоціацію України з ЄС, і у відповідності до стратегії реформування системи публічних закупівель слугує поступова заміна діяльності тендерних комітетів на фахівців, які залучені до публічних закупівель [19].

За проведення закупівель в установі відповідальна уповноважена особа – фахівець з публічних закупівель, яка призначається наказом в.о директора на відповідну посаду.

Вимоги до фахівця з публічних закупівель [19]:

- 1) наявність вищої освіти юридичного або економічного спрямування;
- 2) обізнаність у всіх нормативно-правових актах, які стосуються процесу публічних закупівель;
- 3) проходження навчання у цій сфері – суттєва перевага.

Враховуючи досвід зарубіжних країн, Міністерство економічного розвитку – уповноважений орган у сфері державних закупівель – в своїх роз'ясненнях радить установам в штатному розписі впроваджувати окрему посаду – фахівець з публічних закупівель, і наказом керівника покласти на неї функціонал уповноваженої особи.

Процес планування розпочинається наприкінці року: уповноважена особа повинна проаналізувати попередні потреби установи, вартість та загальну суму предмета закупівлі на рік за кодом ДК [20].

Національний класифікатор кодів ДК – так би мовити закупівельний словник, за яким погруповані товари, роботи та послуги [20].

Окремо, за погодженням керівника структурного підрозділу, працівники відділень подають уповноваженій особі службові записки із зазначенням предмета закупівлі та об'єму, який необхідний до кінця поточного року.

Фахівець з публічних закупівель класифікує предмети за кодом ДК та суму загальну вартість по коду, в результаті чого, обирає необхідну процедуру та вид закупівлі.

Вартість та загальну суму доречно прогнозувати ініціаторам закупівлі, щоб уникнути помилок і в кінцевому результаті обрати правильну процедуру.

Якщо підприємство-постачальник являється монополістом, такі питання вирішуються простішим способом – прямими договорами або переговорною процедурою.

В установі план виглядає наступним чином (табл. 2.4).

Таблиця 2.4 – План закупівель в КУ «ЦНСП» МСР ВР ЗО

№ з/п	Найменування предмета закупівлі	Код ДК 021:2015	Очікувана вартість предмета закупівлі, грн з/без ПДВ	КЕКВ (для бюджетних коштів)	Орієнтовний початок проведення закупівлі	Назва підрозділу — ініціатора закупівлі
1	Хлібобулочні вироби	15810000-9	167 800	2230	січень	стаціонарне відділення
2	Легковий автомобіль	34110000-1	440 000	3110	вересень	
3	Машина пральна	42710000-6	131 000	3110	листопад	стаціонарне відділення

Закупівлі, які мають форму звіту до плану не вносяться. План формується на підставі процедур на суму від 50 тисяч гривень.

Процес, необхідна документація та правила проведення закупівель в організації затверджені наказом виконуючого обов'язки директора установи.

Закупівлі на наступний рік плануються та передбачаються у фінансовій програмі та кошторисі наприкінці попереднього року.

За поданням заявки (Додаток А) керівником структурного підрозділу, фахівець з публічних закупівель формує план, який погоджує головний бухгалтер та затверджує виконуючий обов'язки директора.

Перш за все, підхід до планування повинен базуватись на законодавчих актах.

Найголовнішими з них є [21]:

1. Бюджетний кодекс України;
2. Порядок складання, розгляду, затвердження та основні вимоги до виконання кошторисів бюджетних установ;
3. Лист-роз'яснення Мінекономрозвитку «Щодо планування закупівель»;
4. Постанова КМУ «Про граничні суми витрат на придбання автомобілів, меблів, іншого обладнання та устаткування, мобільних телефонів, комп'ютерів державними органами, а також установами та організаціями, які утримуються за рахунок державного бюджету».

Після отримання заявок від ініціатора закупівель, уповноважена особа прогнозує загальну суму предмета закупівлі, щоб розуміти, який тип процедури доцільно обрати.

Закупівельний процес в установі доцільно розібрати за двома видами: спрощеною закупівлею та відкритими торгами.

У спрощеній закупівлі дозволяється одним файлом завантажити оголошення про проведення спрощеної закупівлі та додатки до нього.

Перелік документів, необхідних до подання від учасника уповноважена особа формує самостійно.

Зі свого досвіду, від учасників потребує наступний перелік документів:

- 1) копія свідоцтва про державну реєстрацію або копію витягу або виписки з Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців;

2) свідоцтво про реєстрацію платника податку на додану вартість чи про сплату єдиного податку або виписку (витягу) з реєстру платників податку на додану вартість чи єдиного податку;

3) копію особистої медичної книжки водія (експедитора), які будуть безпосередньо здійснювати постачання предмету закупівлі, якщо це продукт харчування;

4) копію ліцензії або документа дозвільного характеру (у разі їх наявності) на провадження певного виду господарської діяльності, якщо отримання дозволу або ліцензії на провадження такого виду діяльності передбачено законом;

5) відповідну інформацію про право підписання договору про закупівлю;

6) заповнені та скановані додатки, де вказана інформація про технічні, якісні та кількісні вимоги до товару, цінова пропозиція, проект договору зі специфікацією;

7) підтвердження постачання такого предмету закупівлі у минулому, тобто скановані копії договорів з іншими замовниками.

Перелік документів доповнюється в залежності від предмету закупівлі.

При проведенні відкритих торгів на підготовку документів йде більша частина часу, оскільки важливо врахувати і вказати кожен нюанс.

Тендерна документація складається та затверджується рішенням уповноваженої особи, фахівцем з публічних закупівель, та має вигляд докладної інструкції.

Окремо зазначається перелік документів, які подаються учасником закупівлі, окремо формується реєстр документів, які подається переможцем закупівель для підтвердження відповідності пропозиції учасника оголошенню замовника.

Стандартний перелік документів, які необхідні учаснику для участі у закупівлі [22]:

1) копія паспорта/id-картки або сканована копія іншого документу, якщо це дозволено ст. 13 Закону «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України»;

2) копія останнього зареєстрованого статуту організації або іншого установчого документу, для ФОП – виписка з реєстру;

3) у випадку, коли учасник платник ПДВ – копія довідки чи свідоцтва платника ПДВ/копія витягу з реєстру платників ПДВ;

4) задля підтвердження підстав для відмови у тендері учасник проставляє відмітки у відповідних розділах електронної системи;

5) довідки з печаткою, складені відповідно до вимог замовника або у довільній формі, ліцензії та сертифікати;

6) на підтвердження досвіду виконання аналогічного договору учасник надає копію договору зі специфікацією та всіма додатками до нього;

7) документи, що підтверджують повноваження для підпису документів тендерної пропозиції (наказ про призначення, протокол засновників фірми, розпорядчий документ про призначення, довіреність).

Переможець закупівлі у строк до чотирьох днів з дати оприлюднення замовником повідомлення про намір укласти договір повинен прикріпити у електронній системі документи, що підтверджують відсутність таких підстав [23]:

–притягнення до відповідальності за вчинення корупційного правопорушення;

–засудження за кримінальне правопорушення з корисливих мотивів;

–притягнення до відповідальності за вчинення правопорушення, пов'язаного з використанням дитячої праці або формами торгівлі людьми;

–невиконання аналогічного договору у минулому.

Технічне завдання має наступний вигляд:

1. Форма «Тендерна пропозиція» (Додаток Б).
2. Інформація про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі, у тому числі відповідну технічну специфікацію (Додаток В).
3. Проект договору про закупівлю разом зі специфікацією.
4. Форма «Загальні відомості про учасника».

Звісно, що повністю тендерну документацію можна сформувати один раз, а потім редагувати відповідно до змін у законодавстві і в залежності від обраного предмету закупівлі.

Таким чином, варто сформувати примірну тендерну документацію для товару, послуги та робіт і редагувати її у відповідності до конкретного предмету закупівлі та реагуючи на зміни у нормативно-правових актах [24].

Процес закупівель в установі прописаний в окремому положенні та затверджений виконуючим обов'язки директора разом з усіма супутніми документами: заявками від ініціаторів, формою плану і т.д.

Етапи здійснення закупівель в Комунальній установі «Центр надання соціальних послуг» узагальнено у табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Етапи проведення публічних закупівель

Етапи	Характеристика
1	2
Вивчення потреби установи	Визначення потреби у товарах, роботах і послугах, складання кошторису видатків за результатами розгляду службових записок структурних підрозділів установи
Складання кошторису видатків на рік	Складання та затвердження кошторису видатків, виходячи з потреби, аналіз закупівельних цін
Складання плану закупівель	Формування плану закупівель, визначення предмету закупівлі та очікуваної вартості закупівлі, оприлюднення річного плану закупівель
Підготовка до проведення закупівлі	Складання проектно-кошторисної документації, аналіз ринку (проведення аналізу аналогічних закупівель, вивчення ризиків, скарг, вимог, моніторингів, судової практики), складання тендерної документації, визначення технічних, якісних та кількісних характерних предмета закупівлі, формування кваліфікаційних критерії та вимог до учасника, формування проекту договору, внесення змін до тендерної документації, оприлюднення тендерної документації/змін до неї

Продовження таблиці 2.5

1	2
Проведення тендеру	Оголошення закупівлі, відповіді на вимоги, скарги, аналіз тендерних пропозицій учасників, складання протоколів за результатами розгляду тендерних пропозицій
Укладання та виконання договору за результатами проведених закупівель	складання та реєстрація договорів за результатами проведеної закупівлі, складання додаткових угод до договорів, оприлюднення знесених до договору змін
Завершення договору	Складання додаткових угод за результатами виконання договорів, оприлюднення інформації про виконання договорів
Аналіз контрагента	Проведення аналізу роботи контрагента за договором, повідомлення у разі недобросовісного виконання договорів

Після завершення договору і виконання сторонами всіх умов документи та повна інформація про торги повинні бути у наявності не менше 5 років.

РОЗДІЛ 3

РЕОРГАНІЗАЦІЯ ЗАКУПІВЕЛЬНОЇ СИСТЕМИ УСТАНОВ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ

3.1 Шляхи вдосконалення механізму публічних закупівель в Україні

Враховуючи події 2022 року, стан економіки України знаходиться не в стабільному стані. Тому надважливо вчасно реагувати на зміну таких факторів і підлаштовувати під їхній вплив будь-яку систему задля уникнення небажаних результатів.

Аналіз системи закупівель дозволяє виокремити переваги і недоліки практичного застосування електронної системи закупівель (рис. 3.1).

Рисунок 3.1 – Переваги та недоліки застосування системи електронних державних закупівель.

В 2016 році Україна перейшла на використання електронної системи «ProZorro» за сприяння громадської організації «Трансперенсі Інтернешнл Україна» [25].

Також, необхідним процесом було запровадження окремих модулів державного контролю, один з яких – система «DoZorro», яка має так званий штучний інтелект.

Представники громадських організацій, які спостерігають за проведенням тендеру отримують інформацію про ризики від даного модулю, а потім особисто роблять висновок про наявність порушень.

Проте, дана система виявляє порушення в діях закупівельника: неправомірний вибір переможця, помилки в проведенні самих процедур.

Київською школою економіки було розроблено та впроваджено інтерактивний інструмент – CPV-tool – сервіс, де користувач вносить назву предмета закупівель і отримує перелік найчастіше використовуваних кодів ДК [26].

Сервіс не є офіційно затвердженим застосунком, проте активно використовується користувачами.

Наступним важливим пунктом є визначення очікуваної вартості закупівлі.

Наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 275 від 18.02.2020 року затверджено примірну методику визначення очікуваної вартості предмета закупівлі [27].

Запропоновані методи:

1. Розрахунок очікуваної вартості товарів/послуг методом порівняння ринкових цін:

$$Ц_{\text{од}} = (Ц_1 + \dots + Ц_k) / K, \quad (3.1)$$

де $Ц_{\text{од}}$ – очікувана ціна за одиницю;

$Ц_1, Ц_k$ – ціни, отримані з відкритих джерел інформації, приведені до єдиних умов;

K – кількість цін, отриманих з відкритих джерел інформації.

2. Розрахунок очікуваної вартості товарів/послуг на підставі закупівельних цін попередніх закупівель.

Даний метод актуальний, якщо закупівельник проводить велику кількість закупівель на постійній основі і працює більше року.

Для закупівельників-початківців даний метод може використовуватися лише в контексті досвіду установи аналогічного типу. В такому разі фахівець з публічних закупівель враховує індекс інфляції, зміну курсів валют.

Для обраного методу також існує формула:

$$OB^i = V * C_{m.p.} * k_i, \quad (3.2)$$

де OB^i – очікувана вартість на підставі закупівельних цін минулих періодів;

V – обсяг товарів і послуг, що закуповуються;

$C_{m.p.}$ – ціна минулого періоду;

k_i – коефіцієнт індексації.

Цей метод може бути використаний лише для розрахунку очікуваної вартості закупівлі товарів українського походження/виробництва. Для товарів та послуг іноземного походження розрахунок коригується у відповідності до зміни курсу валют.

3. Розрахунок очікуваної вартості товарів/послуг, щодо яких проводиться державне регулювання цін і тарифів.

Для товарів такого типу, перелік яких затверджений наказом, вартість розраховується у вигляді добутку необхідного обсягу товарів/послуг та ціни (тарифу). Тариф, в свою чергу, також затверджений уповноваженим державним органом.

4. Розрахунок примірної вартості робіт.

Насамкінець, найважчий із розрахунків це розрахунок вартості послуг або робіт. Іноді замовники за попередньою домовленістю просять підрядні організації прорахувати їм вартість виконання робіт, і, як результат, отримують неправильні розрахунки.

Модуль для прогнозування вартості.

Іноді товар потребують терміново. На вивчення ринку, порівняння цін і писанину витрачається багато часу.

Чудовим рішенням слугувало б створення модулю, де можливо вибрати тип товару, його функціонал та технічні характеристики і в результаті отримати приблизну вартість.

При публікації процедури уповноважена особа спиралась би на результати розрахунку, а учасники б відразу могли б оцінити свої шанси на виграш у тендері. Це чудова економія часу для обидвох сторін.

Для правомірності використання такого модулю, розробка повинна бути ініційована та затверджена уповноваженим органом у сфері державних закупівель.

Перевірка учасників. Для подання пропозицій у тендері учасники сплачують суму коштів, відштовхуючись від вартості тендеру.

Бувають ситуації, коли в одній процедурі беруть участь пов'язані особи. Наприклад, товариство з обмеженою відповідальністю та фізична особа-підприємець, де одна особа є і директором ТОВ і особою-підприємцем.

В кінцевому результаті, відповідальність за прийняття такої пропозиції несе уповноважена особа замовника, учасник залишається без покарання.

Тож, ретельна перевірка учасників-підприємців на початковому етапі дасть замовникам впевненість у подальшій співпраці та мінімізує порушення у сфері закупівель.

Штрафи за порушення. На разі штраф за порушення проведення процедури закупівлі стартує від 1700 грн. до 340 тис. грн. Якщо під час перевірки виявлено не одне порушення, суми подвоюються або додаються. За дрібні правопорушення штрафи зменшились в порівнянні з минулими сумами, за значні, навпаки, збільшились.

Питання щодо накладення штрафу можливо вирішити тільки додатковим удосконаленням самої системи, майданчиків для проведення закупівель та

перевіркою учасників процедур, що мінімізує помилки самих замовників при виборі переможця.

Уніфікована база даних постачальників – учасників закупівель.

Найпростіший метод участі у закупівлях – реєстрація громадянина як фізичної особи-підприємця. Найшвидше це можна зробити онлайн.

Міністерство цифрової трансформації презентувало застосунок "Дія" у лютому 2020 року.

За рік цим додатком скористались більш як 10 мільйонів українців. Зрозуміло, що довіряти персональні дані – це великий ризик, але за два роки платформа зарекомендувала себе як надійний сервіс та надзручний додаток [29].

Дія – єдиний портал, онлайн-сервіс державних послуг, де після авторизації будь-який громадянин України має в своєму смартфоні перелік особистих документів.

Наразі Міністерство цифрової трансформації України пропонує у додатку послуги як громадянам, так і бізнесу (табл. 3.1) [29].

Детальний перелік наведений у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1 – Послуги, які надаються громадянам та бізнесу Міністерством цифрової трансформації України [29].

Послуги для громадян	Послуги для бізнесу
довідка про доходи	Реєстрація ФОП
зміна місця проживання	участь у грантах на власну справу
скасування статусу безробітного	декларування зміни ціни на товар
кредит на житло для ВПО	компенсація за працевлаштування впо
видача свідоцтва про зміну імені	ліцензії на виробництво/імпорт ліків
консультації з усиновлення	реєстрація ТОВ на підставі модельного статуту

Перелік послуг, які можна отримати у смартфоні, досить широкий. Зрештою, головний лозунг проєкту – «Менше черг – більше життя».

Тому, фахівці та розробники працюють над удосконаленням платформи та додатку, створенням так званих центрів – офісів, які за своїм функціоналом будуть нагадувати центри надання адміністративних послуг.

Логічним висновком з вищенаведених фактів була б колаборація закупівельних майданчиків з платформою «Дія».

Це спростить учасникам процес реєстрації та участі у закупівлях, а замовники будуть впевнені у достовірності наданої інформації і на перевірку учасників час скоротиться як мінімум на 50%.

3.2 Напрями реформування закупівельної системи України в соціальній сфері

Проблематичними в закупівлях соціальної сфери є такі моменти: іноді товар потрібен терміново, можливості довести цю необхідність немає, процес закупівлі затягується на місяці.

Друга проблема – потрібен товар конкретного виробника або постачальника.

Законом України «Про публічні закупівлі» передбачені критерії-запобіжники від недоброякісних учасників.

1. На початковому етапі оприлюднення оголошення про проведення закупівлі замовник може передбачити забезпечення тендерної пропозиції;

2. Другий варіант – забезпечення виконання договору, що гірше для замовника у розумінні подорожчання предмету закупівлі;

3. У випадку демпінгу електронна система вказує на аномально низьку ціну, а замовник в результаті, не отримавши змістовне обґрунтування від учасника, може вберегти себе від підписання договору з таким постачальником;

4. Відповідно до п. 4 ч. 13 ст. 14 Закону, замовник відхиляє пропозицію, якщо учасник протягом одного року до дати оприлюднення оголошення про проведення закупівлі відмовився від підписання договору із замовником.

5. Моделюючи ситуацію, якщо у минулому, замовник мав укладений договір з постачальником, який було розірвано до закінчення строку дії договору з причини неналежного виконання обов'язків постачальником, замовник може відхилити такого учасника на етапі розгляду пропозиції.

Проте, для застосування такої норми у замовника мають бути беззаперечні докази причини відхилення.

6. Насамкінець, якщо під час виконання договору учасник зарекомендував себе як ненадійний партнер, замовник може здійснити придбання необхідних товарів на період, необхідний для проведення закупівлі, але у сумі, яка не перевищує 50 тисяч гривень.

Навіть враховуючи вищенаведені функції, іноді закупівля перетворюється для уповноваженої особи на справжнє випробування.

В практиці це виглядає наступним чином: від моменту оприлюднення замовником оголошення до підписання договору та поставки товару проходить 9 місяців.

Більш детально пояснено на прикладі ситуації.

У квітні місяці уповноважена особа комунальної установи оголошує початок відкритих торгів на закупівлю легкового автомобіля (ідентифікатор закупівлі UA-2021-04-28-003701-b) [30].

Після перебігу аукціону і відкриття тендерних пропозицій уповноваженій особі довелось відхилити обидві пропозиції через невідповідність.

У липні закупівлю розпочали знову, але вже через місяць вона автоматично завершилась. Причина – подання для участі в торгах менше двох тендерних пропозицій.

У такому випадку було б доцільно створити функціонал для можливості продовження періоду подання пропозицій на такий самий термін.

Відразу після автоматичного завершення було оголошено нову закупівлю, яку знову було відмінено.

Причиною слугувало надання одним з учасників документів, які адресовано абсолютно інакшій установі. Проект договору також був сформований відповідно до іншої документації.

Зрештою, у листопаді, після четвертого оголошення відкритих торгів, було підписано договір. Тобто, товар було отримано аж через 9 місяців після публікації першого оголошення.

Автомобіль у даній ситуації не можна віднести до товару нагальної потреби, але, є такі категорії товарів, у яких установа має першочергову потребу: продукти харчування, товари особистої гігієни.

Суми на закупівлю також перевищують пороги, але часу чекати немає.

Інакша проблема: учасник надає необхідні довідки, оригінальність яких надто важко перевірити.

Уповноважена особа оголошує закупівлю на товари особистої гігієни, а саме, підгузки для дорослих. Учасники надають довідки, які підтверджують відповідність пропонованого товару існуючим нормам якості.

Перший учасник у складі тендерної документації надає сертифікат відповідності з всіма печатками та підписами, який виданий органом з сертифікації.

При перевірці на сайті уповноваженого органу за номером цього сертифікату знайдено не було, також сама пропозиція по технічним характеристикам має якісніші показники, але, відповідно до закону і складеного технічного завдання, замовник мав право обрати лише товар з аналогічними характеристиками.

Не можна не зазначити той факт, що при відхиленні даного учасника, представники учасника особисто телефонують уповноваженій особі і доводять факт своєї правоти, вказуючи про майбутню відповідальність замовника у суді.

Наступного учасника було відхилено через пропозицію товару у штуках, а не пачках. Тобто, замовник передбачав закупівлю підгузків у кількості 250 пачок по 30 штук, що в загальній кількості становить 7500 штук, а учасник пропонує 7534 штуки, що також є невідповідністю.

Так, статтею 40 Закону № 922 передбачено так звану переговорну процедуру.

Вона слугує винятком у разі, якщо було двічі відмінено процедуру відкритих торгів, у тому числі частково, якщо предмет закупівлі може бути наданий виключно певним суб'єктом господарювання та, зрештою, якщо відсутня конкуренція з технічних причин, яка має бути документально підтверджена замовником.

Важливо зазначити, як саме та яким документом має бути підтверджено останній пункт у законі не прописано. Пояснювальна записка у цьому випадку офіційним документом вважатися не може. В кінцевому результаті, у випадку перевірок, договір, укладений за результатом проведення переговорної процедури буде вважатися нікчемним, а уповноважену особу буде притягнуто до відповідальності.

Перерахувавши проблеми, з якими уповноважена особа стикається на практиці закупівель у соціальній сфері, можна зробити наступні висновки:

1. Закупівлі в соціальній сфері потребують окремих механізмів;
2. Відповідальність у таких закупівлях має бути іншою;
3. Строки проведення і варіанти підтвердження вимог мають бути сформовані чітко під закупівлі у соціальній сфері.

Не можливо не враховувати той факт, що деякі області країни знаходяться під окупацією. На прикладі комунальної установи «Центр надання соціальних послуг» Малобілозрської сільської ради Василівського району Запорізької області, яка в даний час знаходиться на тимчасово окупованій території, розглянемо методи закупівель після процесу деокупації території.

На даний час ніякого детального роз'яснення надано не було. Зрозуміло лише одне: у разі, якщо територія офіційно внесена до списку тимчасово окупованих територій, будь-які фінансові операції в бюджетній установі заборонені.

Залишається відкритим питання забезпечення продовольчими товарами та товарами першої необхідності таких установ.

Прогнозовано, що після звільнення, волонтерські організації візьмуть на себе часткові зобов'язання з забезпечення вразливих верств населення найнеобхіднішим: засобами особистої гігієни, ліками тощо.

Тобто, першочергову потребу можливо закрити, проте, як бути далі, в період, поки бюджетні питання не врегульовані, а вирішити проблему треба в найближчі дні?

Варіантом виходу з ситуації слугувало б створення єдиної платформи з детальним переліком установ даної категорії, доступ до якої мали б постачальники та волонтерські організації.

Тим чином, організації, які спеціалізуються на волонтерській співпраці з конкретним типом установ підбирали б собі заклади відповідно до свого профілю діяльності: дитячі будинки, геріатричні пансіонати, лікарні і т.д.

Однією з найвідоміших в Україні є Карітас – міжнародна мережа благодійних організацій у Європі та світі, яка працює вже понад 26 років і надає гуманітарну, правову, соціальну допомогу [31].

Діяльність організації сфокусована на 4 базових напрямках:

- 1) допомога сім'ям, молоді та дітям;
- 2) охорона здоров'я;
- 3) сприяння вирішенню соціальних проблем;
- 4) допомога в кризових ситуаціях.

Стосовно функцій більш детально:

- 1) надання соціальної, матеріальної допомоги;
- 2) захист прав людини;
- 3) розвиток громадянського суспільства;
- 4) забезпечення соціальної рівності;
- 5) розвиток місцевих громад;
- 6) реалізація стратегії міжнародного Карітасу боротьби із бідністю;
- 7) укорінення традицій доброчинності.

Також, одним із напрямків діяльності є допомога вразливим категоріям населення на деокупованих територіях.

За період роботи установа мала досвід співпраці з волонтерськими організаціями, серед яких Благодійний фонд «Краплина надії».

З обох боків було підписано офіційний договір співпраці на безоплатній основі, за всі отримані ресурси установа мала обов'язок відзвітувати.

Отже, одним із запропонованих вирішень проблемних питань є співпраця волонтерських організацій з установами соціальної сфери на загальнонаціональному рівні.

Для ефективної роботи і швидкого реагування необхідно створити єдину базу, де підбором благодійні фонди і волонтерські організації обиратимуть собі цільову соціальну групу.

Міністерством соціальної політики України узагальнено перелік надавачів соціальних послуг, але цей проект пілотний – не всі організації внесли інформацію до єдиного переліку.

Першим кроком до реалізації програми співпраці стало підписання меморандуму між Мінспоцполітики з Українсько-турецьким благодійним фондом 6 вересня 2022 року.

Напрямки, за якими домовились співпрацювати сторони:

- 1) сприяння реалізації проекту «ЄДопомога»;
- 2) залучення благодійної фінансової та гуманітарної допомоги для вразливих категорій населення;
- 3) фінансування та консультування в інтеграції соціальних послуг у місцевих громадах;
- 4) оновлення матеріально-технічної бази в установах соціальної сфери;
- 5) організація та проведення навчальних тренінгів та консультацій для працівників соціальної сфери;
- 6) інформаційна підтримка України закордоном.

Отже, варіант співпраці з волонтерськими організаціями та благодійними фондами – це першочерговий вихід із ситуації.

Уповноваженим органом з цього питання доцільно призначити Міністерство соціальної політики України.

З метою підвищення ефективності проведення закупівель у КУ «ЦНСП» МСР ВР ЗО, відповідно до інформації, наведеної вище, пропонуємо наступний порядок проведення закупівель.

1. Як узагальнення щодо підписання угод з благодійними організаціями, угоди такого типу Україна у обличчі Міністерства соціальної політики та іноземні благодійні фонди/волонтерські організації мають підписати на національному рівні задля уникнення нерівноправного розподілу гуманітарної/фінансової допомоги та задля чіткого формування переліку установ, які надають соціальні послуги відповідно до категорійності.

2. Строки проведення процедур закупівель мають бути переглянуті.

В сфері соціального обслуговування часто трапляються ситуації, коли предмет закупівлі потрібен терміново, більше того, цей товар має бути конкретної торгової марки або постачальника.

В статті 14 Закону України «Про публічні закупівлі» стосовно проведення спрощених закупівель абзацом другим пункту четвертого передбачено: у вимогах до предмета закупівель, які містять посилання на конкретну торгову марку чи фірму, замовник може вказати, які аналоги або еквіваленти приймаються до розгляду.

Відразу ж наступним абзацом пункту 5 цієї ж статті заявлено: оголошення до предмету закупівлі не повинні містити вимог, що обмежують конкуренцію та призводять до дискримінації учасників.

Тобто, два пункти закону суперечать один одному. З однієї сторони, закон не забороняє посилатись на конкретну торгову марку, з іншої – такий підхід розглядається як дискримінація учасників конкурентної закупівлі.

В результаті, при перевірці такої закупівлі уповноваженими органами виникне спірна ситуація і на уповноважену особу буде накладено штраф.

Щодо проведення відкритих торгів. В соціальній сфері часто трапляються товари, які повністю підходять по всім характеристикам і замовнику тяжко відмовитись від них, тому, важливо переглянути дане питання з можливістю конкретизувати виробника певного виду товару.

3. Механізми проведення процедур закупівель мають бути приведені до єдиного правила.

Законом № 922 передбачено, що договір між замовником та постачальником підписується строго за документами, які були опубліковані в електронній базі даних. Сума договору – кінцева пропозиція учасника, яка була визнана електронною системою найвигіднішою.

Проте, законом не заборонено підвищувати вартість предмету закупівлі додатковими угодами. Часто учасники зловживають цією функцією і фальсифікованими довідками підтверджують підвищення вартості предмету закупівлі на ринку одразу після підписання договору. В результаті учасник не несе ніякої відповідальності, а замовник за поняттями закону здійснює правопорушення шляхом необґрунтованої зміни суми договору.

Тобто, правила організацій і проведення закупівель доцільно ретельно прописати у відповідному Законі України. Всі нормативно-правові акти мають лише більш детально пояснювати єдиний Закон, а не містити нову інформацію.

Закупівельна діяльність бюджетних установ впродовж багатьох років вважається найбільш корумпованою системою.

Через ці причини закон постійно видозмінюється, штрафи переглядаються, контролюючі органи наділяються новими функціями.

Фінансовий контроль – надважлива функція у економіці держави, яка формує фінансову дисципліну, правильне планування та раціональний розподіл бюджетних коштів.

Головний контролюючий орган у сфері публічних закупівель – аудиторська служба України з її підвідомчими підрозділами.

Відповідальність у сфері закупівель – важливий пункт для розуміння замовникам, оскільки навіть мала похибка може нести за собою великі проблеми.

Інформація, на що саме звертати увагу при проведенні торгів задля уникнення моніторингу з боку контролюючих органів, так звані фактори ризику приведені на рис. 3.2 [32].

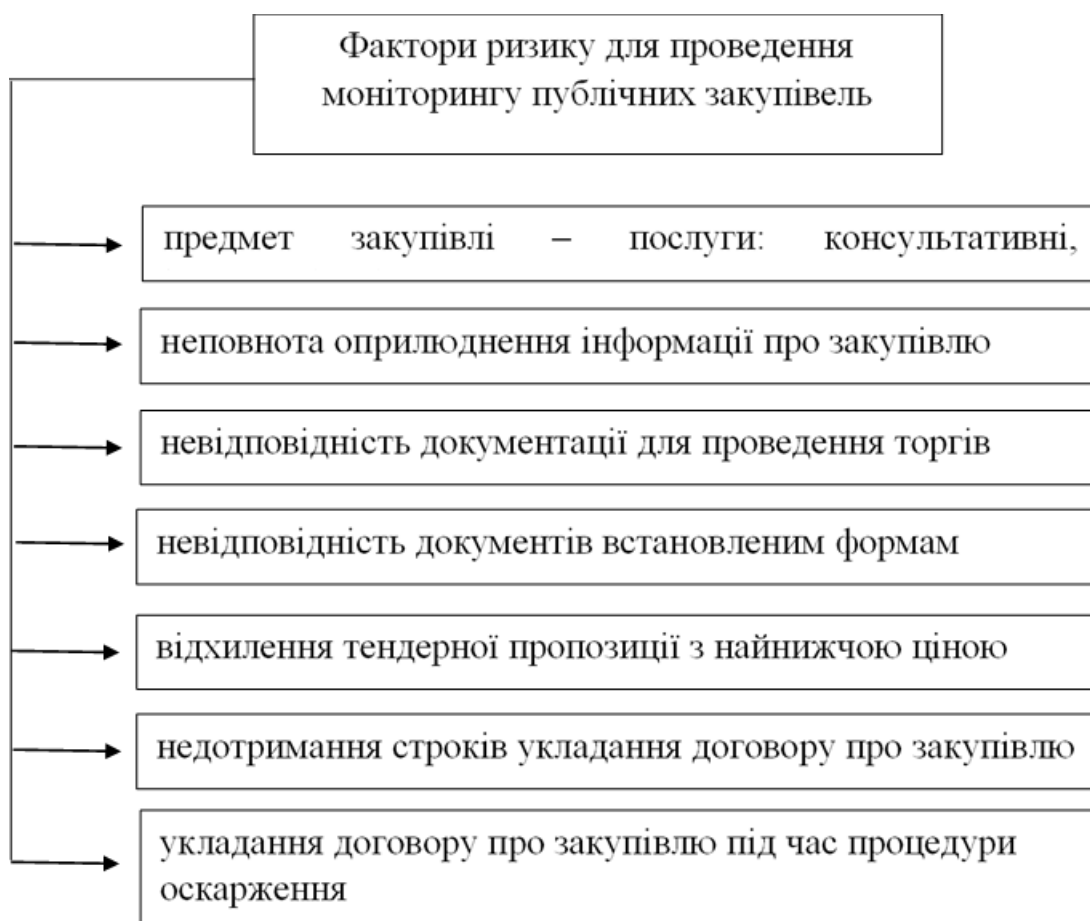

Рисунок 3.2 – Фактори ризику для проведення моніторингу публічних закупівель

Важливо пам'ятати, за наявності причин для перевірки установи у сфері закупівельної діяльності, такі повноваження покладаються не тільки на Уповноважений орган, а й на інші суб'єкти.

Суб'єктами здійснення контролю у сфері публічних закупівель є:

- Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (Уповноважений орган);
- Державна казначейська служба України;
- Рахункова палата;
- Антимонопольний комітет України;
- Державна аудиторська служба України;
- банки;
- громадяни і громадські організації та їх спілки;

– правоохоронні органи, куди відносяться: Національне антикорупційне агентство, Прокуратура України, Служба безпеки України, Міністерство внутрішніх справ України.

Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України (далі – МЕРТ) визначено Уповноваженим органом, що здійснює регулювання та реалізацію державної політики, розробляє і затверджує нормативно-правові акти у закупівельній сфері [33].

Щороку МЕРТ звітує перед Верховною Радою України та Кабміном щодо функціонування системи публічних закупівель та за результатом контролю у даній сфері.

Так би мовити основним контролюючим органом є Державна аудиторська служба України (далі – ДАСУ). Місія її діяльності – реалізація державної політики у сфері державного фінансового контролю.

Завдання ДАСУ наступні [34]:

- здійснення державної політики у сфері державного контролю;
- аналіз ефективності, законності, результативності використання бюджетних коштів;
- участь у формуванні державної політики у економічній сфері.

Одним із виду моніторингу є аналіз перебігу процедури закупівлі через електронну систему.

Наказом № 647 від 28.10.2020 року Міністерством фінансів України затверджена методика визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх перелік та порядок застосування (табл 3.1) [35].

Відповідно до цієї методики, органи державного фінансового контролю мають персональний кабінет – частина електронної системи, уніфікована база даних, де відбувається автоматичне розміщення, отримання і передання інформації під час перевірки процедури закупівлі.

Перелік автоматичних індикаторів ризиків наведено у табл. 3.2.

Таблиця. 3.2 – Перелік автоматичних індикаторів ризиків [35]

Код індикатора	Назва індикатора	Умовна вага
RISK-1-1	Використання переговорної процедури безпідставно	0,5
RISK-1-4	Порушення порядку оголошення про проведення конкурентних процедур закупівель	0,5
RISK-1-6	Порушення строку оприлюднення повідомлення про внесення змін до договору про закупівлю	0,5
RISK-1-7	Перевищення строку розгляду тендерної пропозиції, яку за результатами оцінки визначено найбільш економічно вигідною	0,3
RISK-1-9	Незастосування конкурентних закупівель, визначених Законом	0,2

Цей перелік ділиться на категорії та підкатегорії і є набагато ширшим. В таблиці вказані основні пункти з найбільшою умовною вагою.

Моніторинг закупівлі може розпочатись на етапі подання пропозицій і дозволяє попередити неправомірне обрання/відхилення, нераціональне використання бюджетних коштів.

Зрештою, більше перевірок вже відбувається на етапі виконання підписаного договору, що унеможливорює виправлення наявних порушень, в кінцевому результаті, уповноважена особа замовника або керівник притягуються до відповідальності.

Щоб попередити такі наслідки, варто було б більше часу приділити розробці сервісів, які дозволять за ризик-індикаторами визначити помилки в закупівлях.

В результаті, органи аудиторського контролю зможуть не накладаючи штраф попередити замовника про ймовірні порушення, що зекономить час на проведення процедури й убезпечить уповноважену особу від ймовірного штрафу [36].

Ще одним варіантом вирішення проблеми слугувало б розширення функціональних обов'язків державної казначейської служби, які можуть здійснювати контроль за рухом бюджетних коштів на етапі оплати (до проведення валютних операцій).

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Вивчення та аналіз міжнародного та українського досвіду проведення державних закупівель дає змогу зробити наступні висновки:

1. Конкурентні процедури закупівлі, а саме торги, – основна процедура від часу прийняття Закону України «Про публічні закупівлі». Це не лише «чесний метод» купівлі товару, а й чудовий варіант виходу на ринок для суб'єктів підприємницької діяльності.

2. Інтеграція економічної системи України в систему Європейського Союзу, приведення фундаментальних норм та правил проведення закупівель до європейських стандартів передбачає розгляд проблемних питань, врахування особливостей сфери, в якій проводяться закупівлі, та швидке реагування на складнощі, які можуть виникнути у процесі.

3. Конкретними заходами з 2014 року щодо реформування закупівельної системи України слугувало виконання плану заходів з реалізації стратегії удосконалення сфери публічних закупівель, аналіз економічного стану та фінансово-господарського стану окремих секторів діяльності, проведення консультацій зі стороною Європейського Союзу щодо відкриття ринку публічних закупівель та впровадження міжнародних інструментів ЄС в законодавство України.

4. Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» Малобілозерської сільської ради Василівського району Запорізької області представлений як державний замовник. У 2021 році на фінансування установи в було закладено 11911000,00 грн. За 2021 рік та січень-лютий 2022 року було оголошено 189 закупівель, з яких успішно проведено 184 закупівлі на суму 2,88 млн. грн, з яких 10 типів процедур були конкурентними.

5. Головна мета здійснення публічних закупівель через електронну систему – економія та раціональне використання бюджетних коштів.

6. Конкурентні процедури у розрізі загальної кількості проведених методів закупівлі починаючи з 2019 року постійно зростають, проте їх відсоткове співвідношення знижується в результаті розширення методів проведення закупівель.

7. Контроль і моніторинг у сфері публічних закупівель здійснюється тепер не лише державними органами (аудиторами), а й громадськими організаціями, чому сприяло створення системи «Dozorro». Тепер будь-яка людина, яка побачила правопорушення в діях державного замовника, подавши заявку, зможе отримати рішення щодо наявного правопорушення і відповідальності у результаті його здійснення. Такий контроль проводиться з моменту оголошення процедури закупівлі до виконання договору.

8. Закупівельна система покроково інтегрується в загальноєвропейську закупівельну систему. Розроблені директиви мають на меті уніфікацію процедур, яких мають дотримуватись країни-члени ЄС.

9. Система закупівель України поступово удосконалюється, проте, важливо пам'ятати про індивідуальний підхід: не завжди затверджені законом правила проведення процедур доцільно використовувати в конкретній сфері. Важливо передбачати спірні моменти на рівні законодавства.

10. Враховуючи теперішню ситуацію в Україні, в процесі деокупації тимчасово окупованих територій уповноважені органи (міністерства) мають запропонувати державним замовникам варіанти виходу з проблемних ситуацій, а саме задовольнити першочергові потреби шляхом співпраці з благодійними фондами/організаціями або ж розробити окрему інструкцію, яка була б затверджена відповідним рішенням і слугувала б законним підґрунтям для закупівлі необхідних товарів.

11. Надважливо привести норми закону до єдиної істини. Тобто, прописані в основному Законі України «Про публічні закупівлі» правила мають чітко відображатись та більш детально пояснюватись в допоміжних нормативно-правових актах (постановах, роз'ясненнях), а не суперечити один одному.

12. Роз'яснення Міністерства економічного розвитку та торгівлі України доцільно класифікувати і розробляти відповідно до сфери застосування.

13. Щодо контролю у сфері закупівель. Необхідно наділити повноваженнями контролюючі органи щодо об'єктивної оцінки і аналізу закупівель на ранніх стадіях, що мінімізує порушення у цілому і дозволить державним установам зекономити час на проведення торгів.

Враховуючи всі проблемні питання процесу проведення закупівель за державні кошти, специфіку функціонування установ державної власності, можна сказати, що закупівельна сфера постійно потребує «оновлення».

Шляхами до цього може слугувати перегляд нормативно-правових актів, надання роз'яснень в окремих сферах господарської діяльності, та постійне реагування на зміни в зовнішньому середовищі.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ

1. Про публічні закупівлі: Закон України від 25.12.2015 р. № 922-VIII URL : <https://zakon.rada.gov.ua>. (дата звернення: 23.06.2022)
2. Тарифи Прозоро. URL : <https://tender-online.com.ua> (дата звернення: 23.06.2022)
3. Інформаційний ресурс – Інфобокс Прозорро. URL : <https://prozorro.gov.ua/pro-centr-znan> (дата звернення: 23.06.2022).
4. Методичний посібник з публічних закупівель / ГО “Трансперенсі Інтернешнл Україна”, 2020. 45 с.
5. Довгань М. Ю. Адміністративна відповідальність за порушення порядку державної закупівлі товарів, робіт і послуг: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2013. 238 с.
6. Зdirко Н. Державне регулювання та контроль у сфері публічних закупівель: монографія; 2019. С. 79-89.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2021).
8. Державне регулювання закупівель в умовах реалізації адміністративної реформи / Івано-Франківський центр науки, інновацій та інформатизації. Івано-Франківськ, 2012. 138 с.
9. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 № 2341-III URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2022)
10. Клименко Є. Г. Відкриті торги: правила та умови. Електронне видання «Юрист і Закон». 2021. № 48. URL : <https://uz.ligazakon.ua/> (дата звернення: 23.01.2021)
11. Ткаченко Н. Б. Трансформація публічних закупівель в Україні. Київ. Економіка України, 2018. 238 с.
12. Архів Проектів ЄС з гармонізації публічних закупівель. URL : <https://www.me.gov.ua> (дата звернення: 23.01.2021).

13. Ткаченко Н. Б. Електронні публічні закупівлі: досвід країн ЄС та впровадження його в Україні. Київ, 2016. 566 с.
14. Душенька І.І. Перспективи ринку публічних закупівель Європейського Союзу у контексті виходу підприємства на нові ринки збуту. Актуальні проблеми економіки і управління: монографія. Київ : Нац. тех. ун-т політ. інст. ім. І. Сікорського, 2018. С. 15-19.
15. Про соціальні послуги: Закон України від 17.01.2019 № 2671-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2022)
16. «Про затвердження Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги»: Постанова Кабінету міністрів України від 1 червня 2020 р. № 428 URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2022)
17. Бюджетний кодекс України. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2022)
18. «Про затвердження Порядку установлення диференційованої плати за надання соціальних послуг»: Постанова Кабінету міністрів України від 1 червня 2020 р. № 429 URL : <https://www.kmu.gov.ua/> (дата звернення: 25.06.2022)
19. Офіційний сайт Міністерства економіки України. URL : <https://www.me.gov.ua/> (дата звернення: 23.07.2022)
20. Єдиний закупівельний словник ДК 021:2015: національний класифікатор. Київ: Міністерство економічного розвитку України, 2015. 282 с.
21. Бровдій А.М. Організація публічних закупівель. Харків : ХНУМГ ім. О.М. Бекетова, 2018. 183 с.
22. Веб-портал Уповноваженого органу з питань публічних закупівель. URL: <https://prozorro.gov.ua/> (дата звернення: 23.06.2022).
23. Вареник В.М. Л.О. Євчин. Особливості застосування системи державних закупівель ProZorro. Економічний вектор. 2016. № 2. С. 6–15.
24. Гальчинський Л. Ю. Оцінка функціонування електронної системи «Prozorro» як інструмента державних закупівель. Актуальні проблеми економіки та управління: збірник наукових праць молодих вчених. Харків, 2017. С. 45-51.

25. Радник у сфері публічних закупівель. URL : <https://radnuk.com.ua/>
(дата звернення: 23.06.2022)
26. Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України № 275 від 18.02.2020 р.
27. Інформаційний ресурс – Інфобокс Прозорро. URL : <https://prozorro.gov.ua/pro-centr-znan> (дата звернення: 23.06.2022).
28. Єдиний портал державних послуг Дія. URL : <https://diia.gov.ua/>
29. Громадський контроль держзакупівель Dozorro. URL : <https://dozorro.org/derzhkontrol> (дата звернення: 23.06.2022).
30. Офіційний сайт Благодійного фонду Карітас. URL : <https://caritas.ua/>
(дата звернення: 23.06.2022).
31. Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL : zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 23.06.2022)
32. Офіційний сайт Державної аудиторської служби України. URL : <https://dasu.gov.ua/> (дата звернення: 23.06.2022).
33. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України: Постанова Кабінету Міністрів України від 3.02.2016 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 15.09.2022).
34. «Про затвердження Методики визначення автоматичних індикаторів ризиків, їх переліку та порядку застосування»: Наказ Міністерства фінансів України № 647 від 28.10.2020. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення 15.09.2022)
35. Крищенко О.О. Шляхи вдосконалення системи державних закупівель. Механізми державного управління. 2019. № 3. С. 74-80.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

ЗАЯВКА НА ПРОВЕДЕННЯ ЗАКУПІВЛІ ТОВАРІВ

Уповноваженій особі

Анастасії ЛЕБІДЬ

Заявка

на проведення закупівлі товарів

Прошу провести згідно із Законом України «Про публічні закупівлі» торги на закупівлю:

Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент, код ДК 021:2015 - 34110000-1 Легкові автомобілі

Основні відомості про закупівлю

1. Інформація про предмет закупівлі

Предмет закупівлі: Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент

Код державного класифікатора (за наявності): 021:2015 - 34110000-1 Легкові автомобілі

Кількість найменувань (для товарів) відповідно до технічної специфікації: 1 шт.

Місце і строк постачання товару: 30.11.2022

2. Розмір бюджетного призначення за кошторисом або очікувана вартість предмета закупівлі: 440 000,00 грн, з урахуванням ПДВ.

3. Джерело фінансування: місцевий бюджет.

4. Умови оплати: Замовник сплачує Постачальнику за Товар протягом 10-ти (десяти) календарних днів з дати приймання-передачі Товару згідно видаткової накладної та акта приймання-передачі.

5. Крок аукціону 0,5 %
6. Вид закупівлі: відкриті торги.
7. Відповідальний за надання роз'яснень щодо тендерної документації: уповноважена особа, фахівець з публічних закупівель.
8. Очікувана дата початку проведення закупівлі: 27 вересня.
9. Додатки: техніко-економічне обґрунтування необхідності проведення закупівлі, комерційні пропозиції, технічна специфікація, вимоги до кваліфікації учасників (у разі потреби) та спосіб їх документального підтвердження; перелік документів, які повинен надати переможець закупівлі (у разі потреби), проект договору, обґрунтування проведення переговорної процедури (у разі проведення переговорної процедури) тощо.
10. Забезпечення тендерної пропозиції: не вимагається.
11. Забезпечення виконання договору про закупівлю: не вимагається.
12. Посада, прізвище, ініціали та підпис керівника підрозділу — ініціатора проведення закупівлі.
13. Погоджено виконуючим обов'язки директора.

ДОДАТОК Б

Форма «Тендерна пропозиція»

Ми, (найменування учасника), надаємо свою тендерну пропозицію щодо участі у торгах на закупівлю: Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент, код ДК 021:2015 - 34110000-1 Легкові автомобілі

Вивчивши тендерну документацію, у тому числі вимоги до технічних, якісних та кількісних характеристик предмета закупівлі, ми маємо можливість та гарантуємо виконати всі вимоги замовника за ціною, визначеною нами за результатами електронного аукціону, та з урахуванням наступних позицій:

№ з/п	Найменування товару	Одиниця виміру	Кількість одиниць
1	2	3	4
1		штука	1

Примітка. Учасником у графі 2 таблиці зазначається найменування товару, що пропонується учасником для постачання.

Ми погоджуємося дотримуватися умов тендерної пропозиції протягом 90 днів із дати кінцевого строку подання тендерних пропозицій.

Ми погоджуємося з умовами, що Ви можете відхилити нашу тендерну пропозицію чи всі тендерні пропозиції згідно з умовами тендерної документації, та розуміємо, що Ви не обмежені у прийнятті рішення про намір укласти договір про закупівлю з будь-яким іншим учасником цієї процедури закупівлі, з більш вигідними для Вас умовами.

Якщо Вами буде прийнято рішення про намір укласти з нами договір про закупівлю, ми згодні на підписання договору про закупівлю у Вашій редакції, відповідно до вимог тендерної документації та нашої тендерної пропозиції, не раніше ніж через 10 днів з дати оприлюднення в електронній системі закупівель повідомлення про намір укласти договір про закупівлю, але не пізніше ніж через 20 днів з дня прийняття рішення про намір укласти договір про закупівлю та беремо на себе зобов'язання виконати всі умови, передбачені договором про закупівлю. Ми згодні, що у випадку обґрунтованої необхідності строк для укладання договору може бути продовжений до 60 днів.

ДОДАТОК В

Інформація про необхідні технічні, якісні та кількісні характеристики предмета закупівлі

Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент, код ДК 021:2015 - 34110000-1 Легкові автомобілі (далі – товар/автомобіль).

№	Найменування товару	Од. виміру	Кількість.
1.	Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент.	шт.	1

Місце поставки товару: 71660, Запорізька область, Василівський район, с. Орлянське, вул.Центральна,150.

Загальні вимоги:

1. Автомобіль, що пропонується учасником, повинен бути новим (таким, що не був у користуванні, тест-драйві та не експлуатувався на виставках), рік випуску має бути не раніше 2020 року. *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі).*
2. Гарантія на автомобіль повинна становити не менше 1 року або 100 000 км пробігу залежно від того, яка подія наступить раніше. *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі)*
3. Гарантійне і післягарантійне обслуговування запропонованого учасником автомобіля повинно здійснюватися фахівцями учасника або за його дорученням. Учасник повинен гарантувати, у разі необхідності, забезпечення запасними частинами на гарантійний термін експлуатації для проведення технічного обслуговування автомобіля. *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі)*
4. Технічні, якісні характеристики товару за предметом закупівлі повинні відповідати встановленим/зареєстрованим чинним нормативним актам чинного законодавства (державним стандартам, технічним умовам тощо). *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі).*
5. Учасник повинен забезпечити (здійснити) передпродажну підготовку запропонованого товару *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі).*
6. Учасник повинен забезпечити за власний рахунок доставку запропонованого товару. *(На підтвердження учасник у складі своєї тендерної пропозиції повинен надати гарантійний лист, складений в довільній формі).*
7. Учасник повинен надати інформацію щодо застосування заходів із захисту довкілля під час виробництва, транспортування запропонованого товару

Технічна специфікація:

Легковий автомобіль FIAT DOBLÒ COMBI або еквівалент.

Двигун : 1.4 16v 95 к.с. / 6000 об/хв. бензиновий, 1368 см3 Максимальний крутний момент 127 Nm / 4500 об/хв Коробка передач / кількість передач МКПП / 5

Привід передній

Габаритні розміри (довжина / ширина / висота) 4406 / 1832 / 1845 мм Маса автомобіля в спорядженому стані 1374 кг

Вантажопідйомність 5 осіб + 335 кг Об'єм багажного відділення 790/3200 л

Максимальна швидкість 161 км/год

Відповідність екологічним нормам EURO 6

Витрата палива (місто, траса, змішаний)* 10,0 / 5,9 / 7,4 л

Об'єм паливного баку 60 л Країна виробник : Туреччина

Система VDC + ABS з EBD + ASR / MSR + HILL HOLDER - система курсової стабілізації автомобіля, + антиблокувальна система ABS з електронним розподілом гальмівних зусиль (EBD) + система контролю буксування при розгоні і гальмуванні двигуном, + система короткочасного гальмування автомобіля, що стоїть на підйомі + НВА - гідравлічна система допомоги при екстреному гальмуванні

Подушка безпеки для водія

3-х точкові передні паси безпеки з переднатягувачами, регульовані по висоті 3-точкові задні паси безпеки, з втягуючим пристроєм

Кондиціонер з ручним регулюванням Гідропідсилювач керма

Регульоване кермо по висоті

Електросклопідйомники передні (з функцією Auto)

Зовнішні дзеркала заднього виду з електроприводом та підігрівом Центральний замок

Підігрів заднього скла Інтелектуальний передній склоочисник Задній склоочисник

Коректор кута нахилу передніх фар Додаткова розетка на 12V на панелі приладів Розетка на 12V в багажному відділенні Кришка паливного баку з замком

Підголовники задніх сидінь 3 шт, регульовані за висотою Підголовники передніх сидінь, регульовані за висотою

2-секційне заднє сидіння, складні спинки в пропорції 1/3 – 2/3 Посилена підвіска

Бампери, не пофарбовані в колір кузова, чорного кольору Протиударні бічні молдинги

Корпуси зовнішніх дзеркал заднього виду не пофарбовані, чорного кольору

Показчики поворотів вбудовані в зовнішні дзеркала заднього виду

Дверні ручки, не пофарбовані в колір кузова, чорного кольору Третій центральний стоп – сигнал

Праві бічні зсувні двері Ліві бічні зсувні двері